

Andrzej Grudziński
Akademia Ignatianum

Komunikacja w rodzinie, czyli jak rozmawiać z dzieckiem

Recenzja książki:
Marian Śnieżyński, *Dialog w rodzinie*,
Akademia IGNATIANUM w Krakowie,
Wydawnictwo WAM, Kraków 2012.

Książka Mariana Śnieżyńskiego stanowi kontynuację badań i analiz autora dotyczących sztuki dialogu. O ile do tej pory koncentrował się on głównie na prezentowaniu różnych aspektów dialogu w szkole¹, o tyle tym razem wziął na warsztat naukowy rolę i znaczenie dialogowania w rodzinie. Rodzina jest dla człowieka grupą podstawową, z którą jest ściśle związany zarówno osobowościowo, jak i pełnionymi rolami społecznymi. To przede wszystkim w rodzinie – poprzez kontakty z dorosłymi – kształtuje się jego osobowość. Obserwując relacje między rodzicami, naśladując ich, odwzorowując zachowania, młody człowiek nabiera nawyków, upodobań, a przede wszystkim uczy się odróżniać dobro od zła.

Fakt bycia ojcem lub matką nie oznacza jednorazowego czy nawet kilkurazowego działania na rzecz dziecka. Wręcz przeciwnie, jest to długotrwały, wielopłaszczyznowy proces charakteryzujący się świadomym i czynnym wykonywaniem obowiązków rodzicielskich.

W ośmiu rozdziałach książki autor, posiłkując się spostrzeżeniami uznanych pedagogów, psychologów, socjologów i teologów, a przede

¹ Zob. M. Śnieżyński, *Zarys dydaktyki dialogu*, Kraków 1998; tenże, *Dialog edukacyjny*, Kraków 2001; tenże, *Sztuka dialogu: teoretyczne założenia a szkolna i akademicka rzeczywistość*, Kraków 2008.

wszystkim opierając się na analizie autorskich badań i własnych przemyśleniach, formułuje przesłanie o dialogu pomiędzy rodzicami i dziećmi. Opisuje sytuację polskiej rodziny w rzeczywistości społeczeństwa ponowoczesnego i zglobalizowanego. Ze szczególną pieczołowitością i dokładnością analizuje zjawiska i tendencje zagrażające rodzinie i jej trwałości. Przedstawia także podstawowe czynniki, które ułatwiają prowadzenie rozmowy oraz doskonałą trudną sztukę dialogu. Autor zaliczył do nich: komunikację interpersonalną, relacje interpersonalne oraz dialogiczną postawę rodziców wobec dzieci. Na szczególną uwagę w tym względzie zasługuje wyodrębnienie warunków skutecznego dialogu w rodzinie.

Obrazu całości dopełnia analiza stosowanych przez rodziców stylów i metod wychowawczych oraz sytuacji dotyczącej stanu relacji interpersonalnych i dialogu pomiędzy dziećmi i rodzicami.

Z całą pewnością należy stwierdzić, że książka Mariana Śnieżyńskiego jest znaczącą pozycją dla studiów nad sztuką dialogu w rodzinie. Autor przeprowadził źródłowe badania w licznych szkołach gimnazjalnych województwa małopolskiego. Pozwoliły one na dokładną i niezwykle interesującą analizę znaczenia dialogu między rodzicami a wychowankiem.

Marian Śnieżyński ukazuje dialog jako konieczny element świadomego wzrastania dziecka jako osoby, uczący je świadomego życia i bycia odpowiedzialnym. Czytelnik otrzymuje w tym względzie bogaty materiał do przemyśleń, z którego znacząco wynika, że dialog w rodzinie, pomimo że nie jest ani prosty, ani łatwy musi być podejmowany dla dobra dzieci i młodzieży, zwłaszcza że *prawdopodobny wskaźnik rodzin dialogujących ze swoimi dziećmi (...) wyniósł zaledwie 28% rodzin.*

Nie sposób nie zgodzić się z Marianem Śnieżyńskim, że prawidłowego dialogu, szanującego godność osoby, trzeba uczyć się możliwe wcześnie. Od około 16 miesiąca życia dziecko zaczyna prowadzić dialog z najbliższym otoczeniem. Zadaniem rodzica chcącego realizować postulatory dialogiczności w wychowaniu może być budzenie w dziecku chęci „bycia sobą”, a przede wszystkim „spotkania się z sobą”.

Zdaniem M. Śnieżyńskiego, aby dialog był możliwy, konieczne są: uznanie godności i podmiotowości partnera rozmowy, prawa do posiadania i wyrażania własnych poglądów, uznanie zdolności człowieka do poznania prawdy, wolność człowieka oraz jego zdolność do miłości społecznej, a zatem chęć wyboru dobra, a także asertywność. Jak zauważył autor *sporadycznie i w pośpiechu prowadzone rozmowy z dzieckiem nie przynoszą specjalnych efektów wychowawczych. Codzienne spotkania na kilkuminutowym dialogu wydają się minimum. Ważne jest aby znaleźć konkretny czas na spotkanie. Ma on być wypełniony tematami, które są istotne w kształtowaniu osobowości i postaw dzieci.*

Na uwagę zasługują także teoretyczne i praktyczne wnioski autora zawarte w rozdziałach pracy, które zostały syntetycznie przedstawione w zakończeniu. Publikację wzbogacają retrospektywne wypowiedzi studentów wspominających swoje dorastanie w kontekście dialogu z rodzicami.

Z punktu widzenia dialogu w rodzinie wydaje się istotne jeszcze mocniejsze podkreślenie niż ma to miejsce w recenzowanej publikacji roli rozmowy między małżonkami. W ten nurt wpisuje się między innymi działalność licznych ruchów i stowarzyszeń, w tym także Spotkań Małżeńskich, popularnie nazywanych Dialogami Małżeńskimi, będących stowarzyszeniem mającym na celu pogłębianie więzi małżeńskiej, pomoc w lepszym i głębszym zrozumieniu się. Dokonuje się to poprzez proponowanie małżeństwom takiej formy dialogu, która z jednej strony pozwoli mężowi i żonie lepiej poznać się nawzajem, z drugiej zaś – w przypadku nieporozumień – pomoże rozwiązywać konflikty między małżonkami. W ruchu tym podkreśla się, że w celu prawdziwego „spotkania się z sobą” trzeba bardziej słuchać niż mówić, bardziej dzielić się niż dyskutować, bardziej rozumieć niż oceniać, a nade wszystko – przebaczać.

Książka wpisuje się w nurt rzeczowej dyskusji o rodzinie. Język opracowania charakteryzuje się klarownością i logicznością wywodów, co przyczynia się do atrakcyjności publikacji.

Książka adresowana jest przede wszystkim do rodziców oraz tych, którzy przygotowują się do tej roli, ale także dla wychowawców, nauczycieli i duszpasterzy. Z zainteresowaniem sięgną po nią także osoby zainteresowane problematyką pedagogiczno-psychologiczną oraz socjologiczną. Jak również wszyscy, którym na sercu leży los wychowania przyszłych pokoleń, z tego względu, że uczy ona umiejętności dialogu i pomaga zrozumieć dziecko.